

підвалини цілої мовної будівлі. Синтаксична структура, на відміну від лексичної, є постійною основою мови. Як влучно зауважував М.Гладкий, "яким би мінливим не був матеріал нашої поточної лексики, він є тільки потік, що біжить у певних берегах мовних синтаксичних норм, може, таких же тривких і довговічних, як річища великих водяних мас, що змінюються тільки на протязі геологічних періодів".¹⁸ Деформація синтаксичної системи з першого погляду менш помітна, зате наслідки її далеко глибші й шкідливіші, бо структура речення, зв'язки між словами, вся ота "мовна архітектура" становить ту "найважливішу основу кожної мови, що без неї зостається рабське копіювання з чужої мови".¹⁹

Наявність у словниках, які повинні стояти на сторожі літературної мови, zdeформованих структур переконує, що синтаксичні норми української мови потребують найпильнішого вивчення і системного впорядкування.

¹Горбачевич К.С. Нормы современного русского литературного языка. – М., 1981. – С. 164;
²Словник української мови : У 11 т. – К., 1970–1980. – Т. 1. – С. 5; ³Апресян Ю., Жолковский А., Мельничук И. Об одном способе изучения сочетаемости слов // Русск. язык в национ. шк. – 1969. – № 6. – С. 61–71; ⁴Багмут Й.А. Проблеме перекладу суспільно-політичної літератури українською мовою. – К., 1968. – С. 289; ⁵Тут і далі римська цифра позначає том "Словника української мови", арабська – сторінку; ⁶Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. – К. 1991. – С. 191; ⁷Там само. – С. 192; ⁸Рильський М. Як парость виноградної лози. – К., 1973. – С. 46; ⁹Там само. – С. 45; ¹⁰Кобилляньська М.Ф. Із спостережень над дієслівним керуванням // Укр. мов.-во. – К., 1975. – Вип. 3. – С. 44; ¹¹ // Пилинський М.М. Мовна норма і стиль. – К., 1976. – С. 108; ¹²Гельгардт Р.Р. О языковой норме // Вопросы культуры речи. – М., 1961. – Вип. 3. – С. 28–31; ¹³Скворцов Л.И. Культура языка – достояние социалистической культуры. – М., 1981. – С. 166–168; ¹⁴Русско-украинский словарь : У 3 т. – К., 1980–1981. – Т. 1. – С. XVII; ¹⁵ // Словарь української мови / Упорядкував, з додатком власного матеріалу, Б.Грінченко. – К., 1909. – Т. III. – С. 44; ¹⁶ // Огієнко І. Український стилістичний словник. – Львів, 1924; ¹⁷Голоскевич Г. Правописний словник. – Нью-Йорк, 1962; ¹⁸Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. – Краків: Львів, 1942. – С. 81; ¹⁹Гладкий М. Мова сучасного українського письменства // Життя й революція. – 1929. – Кн. 1. – С. 159; ²⁰Гладкий М. Синтакса нашої газетної мови // Червона преса. – 1927. – № 8–9. – С. 60.

ВЕСЕЛЕ МОВОЗНАВСТВО

*Ірина Антіпова,
 // курс, літературна творчість*

ПЛАНЕТА МОРФЕМ

Містом ідуть люди, люди-літери, люди-морфемі, люди-слова. Вони метушаться, переповзають з місця на місце, збираються в родини-слова, в компанії-речення, в натовпи-тексти, і все це тільки для того, щоб хтось десь там, зазираючи в нашу книгу-планету, зміг прочитати... я не знаю, що.

Я знаю, що люди-літери загубили душу, а люди-морфемі не можуть існувати самі. Вони колись так щедро роздавали власну сутність, що забули, яка вона насправді. І вони звикли змінювати її, підлаштовуючи під тих, хто поряд. Вони горді з того, що мають уламок душі, вони зверхньо дивляться на людей-літер, вони люблять підпорядковувати їх собі. Вони люблять називати себе

знаками, символами, так, немовби це хоч трохи щось змінює. Вони знають, що їхня душа – такий собі план значення. І знають, що вони є тим, чим є.

Вони вірять у спільну суть, більшу за душу слів, ту саму суть, уламочки якої кожен несе в собі, і нехай вони зовсім крихітні, ті уламочки, люди-морфемами знають, що вони є, знають, що ця інваріантна суть об'єднує їх, забираючи найстрашніше – самоту. І вони вважають, що бути уламочком-варіантом, таким, як усі, і водночас трохи особливим – це чимало.

Себе в житті вони називають людьми-морфемами, ніби вивищуючись цим, і забувають, що тут і тепер вони – тільки морфи, вкрай залежні від усіх і кожного.

Вони вміють і люблять змінюватися, змінюватися частково чи цілковито, змінюватися навіть тоді, коли ці зміни не надто й необхідні. Зміни, які нічого не значать: *купати-сь* – *купати-ся*. Але так легше жити. Вони – ті самі і де-що інші, вони вже – варіанти самих себе. Інколи їх змушують змінюватись, змінювати вигляд і говорити по-іншому: *берег* – *берез-і* – *при-береж-ний*. Не питаючи їх самих. Це не так приємно, та що вдієш? Вони мовчать. Вони обрали собі таку гарну назву – аломорфи – і заспокоїлись.

Вони люблять бути схожими на таких, як самі, схожими зовні чи всередині. Так веселіше. Так цікавіше. Пограємося?

Вони люблять доглядати свої власні душі, дбати про них, берегти їх. Зрештою кожен мріє стати чимось більшим, ніж є. Багатозначнішим.

Вони не можуть існувати самі, і тому побудували собі складне суспільство, де вищі – корені слів. Вони – сильніші, вони – в центрі, вони ще пам'ятають, чим були, вони об'єднують навколо себе інших. От тільки... і вони бувають і вільними, і залежними від інших, і вони – забувають, зникають, перетворюючись на афіксоїди.

Решта – афікси, ті, хто забув. О, вони теж сильні, вони впливають на корені, вони змінюють їхню форму і суть, вони можуть бути і не бути, але все одно – впливають. Вони – мандрівники, що мандрують туди-сюди, хоч і вони відрізняються одне від одного ступенем впливу, активністю тощо.

Конфікси – це пари, які не люблять самоти, які оточують свавільний корінь з обох боків, щоб не вирвався, щоб таки напевне.

Префікси йдуть попереду, вони не нав'язують якихось особливих змін, і все одно – змінюють. Вони легко приходять і так само легко йдуть далі.

Суфікси йдуть позаду. Їм треба бачити, що змінювати і як. Вони легко пристосовуються, змінюючись самі, але значно більше змінюючи при цьому інших.

Інтерфікси – найпустіші, їхніх душ уже не лишилося й краплини. Вони інколи приходять, ніби чогось варті, ніби ще потрібні, і їх терплять, бо звикли.

А ще є флексії. Їхні душі чіткі й вивірені, правильні й незмінні, як і вони самі. Вони тихо стають якомога далі і дивляться на інших. Вони нічого ні від кого не вимагають, вони чесно роблять те, на що ще здатні, а інші забувають про них.

Та часом контроль буває двостороннім, і той, хто так хотів вплинути на іншого, раптом виявляється залежним від нього більше, ніж хотілося б. І коли вони вчіплюються одне в одного так, що не роз'єднати, – з'являються основи. Майже так само вагомі. Майже так само рівні.

А ще є діти випадку і долі, єдині у своєму роді, й уже не важливо, хто ти. Ти – унікальний. Уніфікс. Уніфіксоїд. Один.

А час минає, і люди-морфемами вмирають, віддаючи свої тіла й душі іншим, і ті беруть їх на плечі й несуть кудись, усе далі й далі.

А час іде, і люди-морфемами народжуються, подрібнюючи когось великого і значного на хоч і менші, але частинки.

Отак вони й живуть, маленькі люди-морфемами, живуть і мріють, і дивляться, як ламаються їхні мрії, бо комусь неймовірно далекому потрібна чітка структура слів і текстів, частинами яких вони є.

Оксана Соболь,

II курс, літературна творчість

MORPHEMNY SHOW'2002

Вирішила одного разу основа *америк*- (нещодавно-бо зі США повернулася) поміняти свій імідж. Думала, думала, що б його таке незвичне зробити... Перечитала книгу оголошень, завітала до всіх салонів краси, передивилася усі сучасні журнали – нема! Хотілося чогось незвичного, унікального. І ось одного чудового ранку проходила вона повз незнайому будівлю приємного жовтого кольору на розі бульвару Тараса Шевченка й вулиці Володимирської. Вирішила заглянути: що ж там усередині коїться? Зайшла, ледь пробившись через "ввічливих" охоронців... і що ж побачила там? Коридори, сповнені якогось дивного гамору, а головне – сила-силенна студентів-філологів з допитливими і водночас замріяними очима. Трохи поблукавши, помітила цікаву табличку на одній з аудиторій: "Компанія MORPHEMNY SHOW'2002".

– Спробую ще раз! – вигукнула основа. Постукала... несміливо увійшла...

– Вас вітає "MORPHEMNY SHOW'2002!" – усміхнені обличчя студентів засліпили її своєю щирістю та доброзичливістю.

– Мене цікавить... зміна іміджу, – ледве прошепотіла основа.

– Знаємо, знаємо... Ви не перша. Ми пропонуємо такі види послуг:

чергування;

накладання;

усічення;

інтерфіксацію.

– Що Ви обираєте?

– Та я... не зовсім розуміюся на цьому, а що б Ви порадили? – розгублено кліпала очима основа.

– Спеціально для Вас ми запропонували б інтерфіксацію. Згода?

– Ну що ж... згода!

– Тоді ставайте тут. По-перше, чи бажаєте Ви змінювати приналежність до частини мови? Можемо запропонувати стиль прикметника, дієслова, іменника...

– Я хочу бути іменником! Хочу означати "щось" або "когось"! – замріяно усміхнулась основа.